

*Махінько Анна Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського»
(м. Київ, Україна)*

НАПРЯМИ ГУМАНІТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Військові конфлікти та збройні сутички, техногенні катастрофи, стихійні лиха та інші фактори нестабільності завжди руйнують життя цивільного населення і, особливо, найбільш вразливі його групи: літні люди, жінки та діти, особи з інвалідністю. Вирішення гуманітарних проблем великого масштабу та швидке повернення життя людей до нормального руслу, зазвичай, є важким випробуванням для урядів постраждалих країн. У таких випадках на допомогу приходять, насамперед, гуманітарні організації, провідною з яких є Організація Об'єднаних Націй. Відтак, метою повідомлення є огляд та аналіз напрямів її гуманітарної діяльності.

Зважаючи на досвід Другої світової війни, у статуті ООН передбачено метою її діяльності також здійснення міжнародного співробітництва у вирішенні проблем гуманітарного характеру [1]. Для цього у структурі організації передбачено органи різного цільового напрямку для координації дій та надання допомоги нужденним. Провідним серед них є Управління з координації гуманітарних питань, що є підрозділом у системі Секретаріату ООН. Завданням його діяльності є погодження дій гуманітарних організацій для оперативного

реагування у надзвичайній ситуації будь-якого характеру: від збройного конфлікту до стихійного лиха [2, с. 52]. Працівники даної установи об'єднують відповідні міжнародні та регіональні організації, визначають спільний план їх дій щодо усунення наслідків певної гуманітарної катастрофи.

Гуманітарні проекти пов'язані з наданням допомоги біженцям та переміщеним особам координуються Управлінням Верховного комісару у справах біженців (УВКБ). Основним його завданням, відповідно мандату, є нагляд за дотриманням прав біженців, що гарантовані правовими актами міжнародного рівня, зокрема, відповідною Конвенцією 1951 р., а також захист і допомога не тільки особам, які шукають безпечного притулку, а й тим, хто повертається до місця колишнього мешкання, особам без громадянства та внутрішньо переміщеним особам [3]. Також у структурі ООН є організація регіонального спрямування метою діяльності якої є безпосередня допомога палестинським біженцям.

Для підвищення ефективності роботи з 2002 р. розпочав свою діяльність відділ, що безпосередньо опікується питаннями внутрішньо переміщених осіб, а у 2007 р. розгорнула роботу Служба підтримки з питань переміщення та захисту, яка співпрацює з місцевими відділеннями, та з групами країн у напрямку управління та функціонування таборів для тимчасового перебування таких осіб [2, с. 53]. Діяльність цих установ фактично є предметною роботою з означеною соціальною групою щодо забезпечення їх безпеки, прав та надання відповідної допомоги. Зазначимо, що робота вище згаданих організацій, за винятком Управління з координації гуманітарних питань як загального керуючого центру, пов'язана з наданням допомоги та ліквідацією наслідків збройних конфліктів щодо цивільного населення, а також швидкого їх повернення до мирного та безпечного життя на покинутих раніше територіях.

Окремим і винятковим напрямом діяльності щодо подолання збройних конфліктів є миротворчі місії під егідою ООН відповідно санкціоновані мандатом Ради Безпеки щодо застосування збройної сили у випадку масових і грубих порушень прав людини, що можуть бути усунені іншими механізмами, а також загрози розповзання конфлікту [4, с. 249 - 250]. Для цього залучаються відповідні збройні формування, переважно органів забезпечення внутрішнього порядку, держав не пов'язаних з конфліктом, управління якими координується органами ООН. Аналіз цієї роботи цього напрямку може бути представлений окремим повідомленням.

Координацію зусиль щодо подолання наслідків стихійного лиха здійснює Програма розвитку ООН (ПРООН), структурний підрозділ її Генеральної Асамблеї. Ця установа має широкий спектр діяльності: від боротьби з бідністю, міграціями до наслідків змін клімату. Його підрозділи здійснюють моніторинг кліматичних ризиків у регіонах потенціальної небезпеки, здійснюють фінансування гуманітарних проектів [5, с. 13 - 14]. Також координатори організації здійснюють місію допомоги на регіональному рівні щодо швидкого і дієвого подолання наслідків гуманітарного лиха.

Структура ООН не є сталою, тому у результаті її оптимізації 2005 р. було створено Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації (СЕРФ). Його

діяльність сприяє збереженню людей у постраждалих регіонах шляхом надання фінансової допомоги та координації дій відповідних міжнародних та регіональних організацій задіяних у заходах щодо подолання надзвичайної ситуації у вигляді стихійного лиха (повіні, посухи, землетрусу) чи техногенної катастрофи.

Організація постачання продовольства постраждалим забезпечується структурним підрозділом Генеральної Асамблеї Всесвітньою продовольчою програмою ООН (ВПП). Її функціональним обов'язком є виділення і транспортування продовольства щодо проектів допомоги біженцям, що координуються УВКБ [6]. Організацією продовольчої допомоги також займається Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО), проте її сферою є допомога сільськогосподарським виробникам постраждалим після повеней, спалахів епідемій худоби та інших надзвичайних ситуацій. Працівники цієї організації разом з різнопрофільними партнерами здійснюють моніторинг у сфері продовольства і сільського господарства щодо її безпеки та стабільності, попереджають про проблеми і надзвичайні ситуації [7].

Безпосередня координація питань пов'язаних з наданням медичної допомоги та вирішенням епідемічних ситуацій є завданням роботи Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), що є спеціальною установою Економічної та соціальної ради ООН. Окрім здійснення моніторингу сфери охорони здоров'я, ВООЗ встановлює стандарти охорони здоров'я, надає допомогу країнам щодо реалізації доступності медичної допомоги та ліків, здійснює наукові дослідження для покращення медико-санітарних потреб [8].

Прикладом гуманітарних місій в Україні під патронатом ООН з 2022 р. є виділення фінансування від СЕРФ обсягом близько 60 млн доларів на організацію допомоги нужденним [9]; організація Всесвітньої продовольчої програми здійснює продовольчу і грошову допомогу близько 10 млн осіб, а більше 80 % допомоги направляєтся мешканцям районів бойових дій [10]; виділення багатоцільової грошової допомоги постраждалим від бойових дій та внутрішньо переміщеним особам, особам, які повернулися та особливо вразливим категоріям на життєво необхідні потреби по лінії УВКБ, а також започатковано програму «Прихисток» для забезпечення безоплатним житлом внутрішньо переміщених осіб, організовано правові консультації тощо [11].

Отже, гуманітарні проекти під егідою ООН, що безпосередньо координуються та здійснюються установами у її структурних підрозділах у взаємодії з національними урядами, міжнародними та регіональними неурядовими організаціями спрямовані на збереження життя та здоров'я людей у постраждалих регіонах, послабити їх страждання шляхом забезпечення елементарних умов життя, що не принижує їх гідність. Це в свою чергу є дієвою гарантією нормативних актів міжнародного рівня щодо дотримання прав людини.

Література:

1. Charte des Nations Unies (version intégrale). URL: <https://www.un.org/fr/about-us/un-charter/full-text>.

2. Балдинюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990 – 2000 рр.): дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ, 2000. 222 с.

3. Mandate UNHCR. URL: <https://www.refworld.org/unhcr/mandate>.
4. Шульга Д.В. Міжнародні миротворчі операції: особливості правового регулювання. *Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського*: матеріали міжнар. конф. м. Одеса, 22-23 жов. 2010 р. Одеса, 2010. С. 248-250.
5. Програма розвитку ООН. Ежегодный доклад за 2023 год. URL: <https://annualreport.undp.org/assets/Annual-Report-2023-Russian.pdf>
6. Site Web le Programme alimentaire Mondial. URL: https://fr.wfp.org/qui-sommes-nous?_ga=2.254832008.1841121745.1743938192-100600355.1743938191
7. Site Web l'Organisation pour l'alimentation et l'agriculture. URL: <https://www.fao.org/about/about-fao/fr>.
8. Site Web l'Organisation mondiale de la Santé URL: <https://www.who.int/fr/our-work>
9. Центральный фонд реагирования на чрезвычайные ситуации – «история успеха». URL: <https://news.un.org/ru/story/2022/12/1435702>
10. L'Ukraine un an plus tard: Le directeur pays du PAM évoque les champs de mines, les menaces imminentes et les 1,3 milliard de repas fournis à des millions de civils dans le besoin. Site Web le Programme alimentaire Mondial. URL: https://fr.wfp.org/histoires/lukraine-un-plus-tard-le-directeur-pays-du-pam-evoque-les-champs-de-mines-les-menaces?_ga=2.245514372.1841121745.1743938192-100600355.1743938191
11. Гуманітарна ситуація в Україні. URL: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdata.unhcr.org%2Fes%2Fdocuments%2Fdownload%2F107347&psig=AOvVaw33yYbwOQjB3N9ttGcwdtNd&ust=1743957767797000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAYQrpoMahcKEwigx8WLq8GMAxUAAAAAHQAAAAAQBA>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук**

**ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ім. І.Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЯГЕЛЛОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)

ФОНД ГЕРДИ ХЕНКЕЛЬ (Німеччина)

УНІВЕРСИТЕТ МАЙНЦА ІМЕНІ ЙОГАННА ГУТЕНБЕРГА (Німеччина)

КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П. ХАШДЕУ (Молдова)

МУЗЕЙ КАРОЛЯ І В БРАЇЛІ (Румунія)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ:
СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

10 квітня 2025 р.

м. Київ

Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи / за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи», яка була організована кафедрою міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 10 квітня 2025 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює широке коло питань щодо витоків, традицій, розвитку та перспектив української дипломатії; аналізу стану дипломатії в умовах сучасних глобальних викликів та стратегічних пріоритетів світової, європейської та вітчизняної дипломатії в умовах російсько-української війни.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться питаннями сучасних міжнародних відносин та розвитку української дипломатії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 16.05.2025 р.).

Редакційна колегія:

Ткачук В.А., д-р екон. наук, проф. (голова);
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (співголова);
Тонха О.Л., д-р сільгосп. наук, проф. (голова);
Любовець О.М., д-р істор. наук, проф.
Харченко С.В., д-р філол. наук, проф.
Хвіст В.О., канд. іст. наук, доцент

Відповідальна за випуск докт. іст. наук, проф. Любовець О.М.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.